

LÁSZLÓFFY ALADÁR

EGY NÉV AZ ŐSHOMÁLYBÓL

Egy régi legenda szerint, mikor megtudta, hogy munkára elhajtott férje ott pusztult az építkezésnél, egy kínai asszony fájdalmától a Nagy Fal is meghasadt. A szép legendákkal ellentétben, az embernek egyre inkább az a tapasztalata a kőkemény világgal kapcsolatban, hogy nem rendíti azt meg sem a fájdalom, sem az igazságtalanság. Nem egyetlen kínai asszonymak, hanem egész népeknek szenvedése vagy tévelygése sem.

Az ilyen legendákban, példázatokban, melyek akármelyik nép múltjából bőséggel bukkanak elő, s néha valóban olyan pontosan csillognak az értelemről, olyan kikezdehetetlenek a maguk kerekességében, mint a drágakövek, - magánadrámák is azért, attól jelennek meg, tipikussá emelve, mert a közösség mindenkori bölcsességét, igazságérzetét, szimmetriaérzékét fejezik ki. Az emberegység por-szem ugyan, de sorsának fordulatai, tartalmai és tanulságai az összesség sorsára vetik a fényt.

A mai tudomány, mely a számítógépek villámgyors gondolkodásába halmozza fel, hordja össze és táplálja be a legkülönfélébb fellelhető adatokat, anyakönyveket, kataszteri felméréseket, statisztikákat az élettartamról, a járványokról, háborúkról, inségről, nyomorúságról, de az élet örömeinek, az alkotó géniuszok az adatait, vagy csak az egyszerű mindenkori munka olyan eredményeit, hogy hol, mikor, milyen volt a termés, lóval szántottak-e vagy egyetlen megmaradt tehénnel, már olyan dolgok kikalkulására is képes, miszerint elődeink egész biztosan nálunk nehezebben boldogultak az élet nehézségei közül a "könnyebben": olyan dolgokkal, melyek a fizikai lét biztosításával függtek össze - ám ők boldogultak könnyebben az olyan egészen nehéz dolgokkal, mint például az elmúlás, a halál.

S mindezek mellé segítségül világosan kitetszik, hogy nem egyszerűen a tudás vagy a tudatlanság tényezője járult. Hanem az emberi szellemnek egy változatlan és nagyon fontos tartozéka: a lelki élet, a hit dolgainak kérdésköre.

Egészen apróságnak, árnyalati dolognak tűnő adatokból lehet kiindulni nagy horderejű felismerések felé. Hogy mennyire nem csak a mindenkori egyed, az emberi én, hanem az egész közösséget, a családot, a nemzetet érdeklő intézmény, a *szerep* hordozója lett a fontosabb egy szép napon az emberi társadalomban, azt ezer más mellett példázza egyes vidékeken, egyes családokban ugyanannak a keresztnévnek (vagy néhány keresztnév variálásának) ismétlődése. A családfán, mint valami leltárban, egész oszlopokat képeznek azok a "megszokott" névadási szokások, melyek a családfői szerepkör hordozását, továbbvívését biztosították. Annak a felismerésnek a jegyében, hogy nem is a mindenkori gazda, hanem a gazdaság jó állapota és tekintélye a döntő fontosságú. Eleink világképébe nagyon pontosan beletalált, annak a tapasztalatnak a jegyében, hogy a földi lét ismételen fenyegetett tartalma bizonytalan - ama bölcsesség, mely nem csupán személyre szabott stabil pontokat keres meg és alakít ki az élet körül. A mindennapok túléléséhez szükségét érezték egy mentális menedéknek. Ezt adta meg számukra egy a mainál sokkal rövidebb átlagéletkor mellett is a vallás mint

kikezdhethetlen világnézet, mint élet, társadalom, országszervező erőforrás. A világ nagy kultúrái s az azokat létrehozó nagy népek, valamennyien koherens, összefüggő kidolgozott hitéletet éltek. A baj nem az időközben küzdelmes utakon-módokon megszerzett tudással van, hanem azzal az ürrel, melyet a változások hoztak magukkal, néhol, mint az árvíz, csak kimosva a hídlábak körül a teret, melyet nem töltött be aztán semmi. Avagy a semmi tölti be. Ahogy egy nyugati gondolkodó fogalmazta megrendülten: a mi világunkban műholdak vannak s teleszkópok, de csak a tudásnak vannak tornyai, nem a hitnek. Visszaút még sincs; a régiek tudatvilága méreteiben kisebb volt mint a miénk, de éppen a hit révén messzebbre nyúlt. Ezért nem volna szabad csak felpörgetett iramban átviharzani földi életünk legszebb évein, miközben az elvetett vigasz s az elvesző magyarázat miatt még nehezebb lesz meghalni. Pedig egy napon a semmi elé állítani hervadó testünket - újra felmerül, hogy nem egyszerűen a pontos tudás vagy tudatlanság tényezőjén múlik ennek beletörődéssel és méltósággal való elfogadása. Hanem azon a másik tudáson: a mentális menedéken. A közösen elfogadott vigazon és magyarázaton, mely nem ellenkezik és nem vitatkozik a kétszerkettő személytelen igazságaival. Hiszen tovább, túl azokon helyezkedik el, máshol. Ahol a kőkemény "kínai falak" fizikája felragyoghat, de már mit ér! A jóság, a szeretet, a részvét, az öröm, a sírás megannyi, soha semmilyen olajmezőkbe vagy bankügyletekbe nem foglalható erőforrásaihoz képest csak múltó legenda lehet. Ez hát a múltóbb legenda, nem a másik. A szeretet tud az anyagról is, és képes a vele való szövetségre. Az anyag tisztességes közönye képes felépíteni a világok kínai falát, de emberi erőfeszítés nélkül nem ismeri a szeretetet: a Teremtés második finomabb erőfeszítését. A Teremtő megparancsolta mindennek, a világnak, hogy *legyen*, de nem parancsolt tovább neki semmit. Csak törvényeket rendelt, hogy felügyeljenek tényészetére. Az embert megteremtette és meghagyta neki, hogy tekintettel legyen mindenre. Az egyik nevét, melyet félénk tisztelettel még ősidők homályában adtak neki, hogy Gondviselő - mint szerepet vissznyújtja, adományozza lelkes és értelmes lénynek, melyet saját képére teremtett, s úgy rendelte az első paradicsomi próba lejártával, hogy *gondja* is legyen s azt *viselje* is.

Dr. GAAL GYÖRGY

KÖVÁRY LÁSZLÓ ÉS KOLOZSVÁR

Torda szülötte, Erdély történetírója, Kolozsvár polgára volt Kövály László.

Tordához a család és a gyermekkor kötötte. Családjá születése előtt vagy 200 esztendővel telepedett ott le, a hagyomány szerint hajdú eredetűek lehettek. Édesapja, Kövály József, a szücsök céhmestere volt, édesanyját sepsiszentgyörgyi Miklós Katának hívták. A házasságból hat gyermek született, a két lány közül Katalin a kövendi Weressek, Ágnes a dersi Kanyarók családjának lett. A négy fiút, bár csak hosszas unszólásra, az apa végül iskoláztatta. Mindnyájukból jeles ember lett. Tanulmányaikat a rangos tordai Unitárius Algimnáziumban kezdték, a kolozsvári kollégiumban folytatták, s végül jogi tanfolyamra jártak. A legidősebb, az 1817-ben született Józsa mint a kolozsvári 1848-as ifjúság vezére maradt emlékezetes. Verseket írt a Remény zsebkönyvbe, néhány elbeszélést, cikket más lapokba. Aránylag korán, már 1875-ben Tordán elhunyt. László két öccse közül